

**Anti-pestprotocol
Jenaplan Basisschool
De Zevensprong
2023-2024**

Inhoud

1.	Inleiding	3
1.1	Belang van een anti-pest protocol	3
1.2	Uitgangspunten van De Zevensprong	4
1.3	De Jenaplantheorie als methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling.....	4
1.4	Leerlingvolgsysteem voor sociaal-emotionele ontwikkeling	5
2.	Begripsvorming	6
2.2	Wat is pesten?.....	6
2.3	Rolverdeling bij pesten	6
2.4	Signalering.....	7
3.	Aanpak.....	8
3.1	Preventieve aanpak.....	8
3.2	Curatieve aanpak.....	8
3.2.1	Stamgroepleiders	8
3.3	Meidenvenijn	9
3.3.1	Preventieve aanpak Meidenvenijn	9
3.3.2	Preventieve aanpak Meidenvenijn is niet Fijn!.....	10
3.3.3	De lesblokken Meidenvenijn is niet fijn!	10
3.4	Externe hulp	10
	Referenties.....	11

1. Inleiding

1.1 Belang van een anti-pest protocol

Met behulp van dit protocol laten wij zien hoe wij op De Zevensprong een veilig pedagogisch klimaat bieden, zodat alle kinderen zich positief kunnen ontwikkelen. De Zevensprong werkt volgens de Jenaplantheorie. Volgens deze theorie ontstaat er een goed pedagogisch klimaat wanneer een stamgroepleider op de juiste manier leidinggeeft, goed kan lesgeven en zijn werk goed kan managen (Velthausz & Winters, 2014). Naast de Jenaplantheorie heeft de school een anti-pestprotocol samengesteld. Alle afspraken die de school hierover heeft, kunt u terugvinden in dit protocol. Dit anti-pestprotocol is door het team, de schoolleiding, het ondersteuningsteam en de medezeggenschapsraad (mr) vastgesteld en wordt om de twee jaar geëvalueerd. Indien nodig kan er advies gevraagd worden aan één van de vertrouwenspersonen binnen het team van De Zevensprong. De Zevensprong beschikt over een vertrouwenscontactpersoon (zie website).

1.2 Uitgangspunten van De Zevensprong

Naast de wettelijk voorgeschreven kerndoelen, gaat een Jenaplanschool uit van [drie kernkwaliteiten](#). Deze worden geïntegreerd in de dagelijkse bezigheden op school. Dit draagt bij aan een veilig pedagogisch klimaat.

1.3 De Jenaplantheorie als methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling

Volgens de Jenaplantheorie volstaat een Jenaplanschool als een "opvoedschool" (Both, 1997). Dit betekent dat de focus op het opvoeden van de kinderen ligt (Velthausz & Winters, 2014). Er wordt door iedereen die verbonden is aan de school uitgegaan van de kracht van de groep. Dit betekent dat samen leren plaatsvindt op basis van vier sociale basisprincipes:

- **Samen spreken:**
Jenaplanscholen zijn scholen waar kringgesprekken plaatsvinden. Om deze gesprekken zo betekenisvol mogelijk te maken, is er een veilig groepsklimaat noodzakelijk. De kinderen leren dat spreken en luisteren met elkaar verbonden zijn. Iedereen durft vragen te stellen en zijn mening te geven, op deze manier wordt ieders inbreng gewaardeerd (Velthausz & Winters, 2014).
- **Samen spelen:**
Binnen het Jenaplanonderwijs is er in iedere bouw tijd om te spelen. Er wordt gespeeld in betekenisvolle situaties waardoor kinderen de maatschappij leren kennen (Velthausz & Winters, 2014).
- **Samen werken:**
De kinderen worden gestimuleerd om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor het leren en leven. Om dit zo goed mogelijk aan te leren, ligt de focus op het toepassen van de geleerde kennis. De kinderen in de stampgroep nemen verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces, maar ook voor die van een ander. De stampgroepleider helpt hierbij door regelmatig te bespreken op welke manier samenwerken nog beter geregeld kan worden. Hierbij wordt veel gebruikt gemaakt van talenten van kinderen.
- **Samen vieren:**
Naast een "kalenderfunctie" heeft samen vieren op een Jenaplanbasisschool ook een andere betekenis. Vieren is het samen beleven dat we bij elkaar horen. Na iedere viering wordt binnen de

stamgroep gereflecteerd op het geleerde. De stamgroepleiders leren de kinderen hierbij dat ze met respect spreken over elkaar en om ieders inbreng te waarderen (Velthausz & Winters, 2014).

1.4 Leerlingvolgsysteem voor sociaal-emotionele ontwikkeling

Om de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen te kunnen volgen, wordt er gebruik gemaakt van het aan ParnasSys gekoppelde "[Kindbegrip](#)". Dit betreft een sociaal-emotionele vragenlijst voor zowel het kind als de stamgroepleider. De theorie achter Kindbegrip is Sociaal Emotioneel Leren (SEL). Deze theorie gaat uit van basisvaardigheden verdeeld onder drie competenties.

- Emotionele competenties:
Dit zijn competenties die helpen om met onszelf om te gaan.
Hierbinnen vinden we twee vaardigheden:
 - Zelfbesef (relatie met jezelf) meet in hoeverre een kind in staat is een emotie bij zichzelf te herkennen/benoemen en de trigger van deze emotie kan herkennen.
 - Zelfmanagement (relatie met de ander) meet in hoeverre een kind zijn gedachten en handelingen kan controleren.
- Sociale competenties:
Bestaat uit twee vaardigheden:
 - Besef van de ander meet in hoeverre een kind empathie kan tonen.
 - Hanteren van relaties meet in hoeverre een kind in staat is sociaal gedrag op een constructieve en positieve manier kan uitvoeren.
- Morele competenties (relatie met de omgeving):
Dit zijn competenties die te maken hebben met het maken van verantwoordelijke keuzes. Deze competentie meet in hoeverre een kind in staat is de gevolgen van zijn gemaakte keuzes te kunnen overzien en hiernaar kan handelen.

2. Begripsvorming

2.2 Wat is pesten?

Pesten wordt gezien als een vorm van agressie of geweld en vindt voornamelijk plaats binnen relatief vaste sociale groepen (Craig, Henderson & Murphy, 2007). Binnen een vaste sociale groep heerst vaak een sterk gevoel van verbondenheid, waardoor het voor een slachtoffer moeilijk is zijn of haar positie te veranderen. Daders krijgen hierdoor meer macht en de mogelijkheid om medestanders om zich heen te verzamelen (Salmivalli, Lagerspetz, Bjorkqvist & Kaukiainen, 1995). Het machtsverschil dat hierdoor veroorzaakt wordt, zorgt ervoor dat het slachtoffer zich niet competent en sterk genoeg voelt om zichzelf te verdedigen (Bradshaw, Swayer & O'Brennan, 2007). Hierdoor oogt de situatie voor het slachtoffer uitzichtloos en wordt de machtspositie van de dader versterkt. Dit heeft verschillende negatieve gevolgen.

Er zijn verschillende vormen van pesten. Wij onderscheiden:

- Fysiek: slaan, duwen, schoppen.
- Materieel: het kapot maken of afpakken van iemands eigendommen.
- Verbaal: uitschelden, steeds opnieuw vervelende opmerkingen maken.
- Relationeel: buitensluiten, leugens of geruchten verspreiden.
- Digitaal pesten: alle vormen van pesten die online plaatsvinden, zoals via TikTok en Whatsapp.

Pesten wordt vaak verward met plagen aangezien het onderscheid hiertussen moeilijk te maken is. Bij plagen zijn beide partijen aan elkaar gewaagd en vindt plagen incidenteel plaats.

2.3 Rolverdeling bij pesten

Onderzoek wijst uit dat daders en slachtoffers binnen een sociale groep, tijdens een peestsituatie, zes verschillende rollen kunnen aannemen. Zij zijn allemaal gedreven door andere emoties en daardoor op een andere manier betrokken bij de pesterijen (Salmivalli, 2010).

De eerste rol, die kan worden aangenomen, is die van dader. De dader neemt het initiatief om te pesten. De dader verzamelt medestanders die op twee manieren kunnen bijdragen aan de peestsituatie. Dit kan in de rol van meeloper of aanmoediger zijn.

De meelopers doen actief mee met de dader door verbaal of fysiek geweld te gebruiken tegen degene die gepest wordt. De aanmoedigers pesten niet actief mee maar zijn toeschouwers (Salmivalli, 1996). Zij bekijken de

pestsituatie van een afstand en lachen bijvoorbeeld mee. Tegenover de dader staat het slachtoffer, dat wordt gepest. Niet alleen de dader verzamelt medestanders maar ook het slachtoffer kan hulp krijgen. De verdediger helpt het slachtoffer door actief op te treden tegen de daders tijdens een pestsituatie. Het aannemen van deze rol brengt risico's met zich mee. De dader kan zich gaan richten op de verdediger waardoor de verdediger tevens slachtoffer wordt van het pestgedrag van de daders (Goossens & Vermande, 2012). Om deze reden laten verdedigers vaak na het pestincident pas zien dat zij meeleven met het slachtoffer. Dit doen zij door na het pestincident contact te zoeken met het slachtoffer en hun medeleven te tonen.

Naast de verdediger kan de rol van buitenstander worden aangenomen (Salmivalli, 1996). Deze leerlingen staan noch aan de kant van de dader noch aan de kant van het slachtoffer. Zij zijn alleen aanwezig tijdens het pesten, maar doen niet actief mee met de dader en ondersteunen het slachtoffer ook niet. Hiermee keuren zij het gedrag van de dader onbewust goed, omdat zij de dader niet stoppen in het pestgedrag. Salmivalli (2010) stelt dat, naar aanleiding van deze rolverdeling, pesten een groepsproces is. Volgens Veenstra, Lindenberg, Huitsing & Saino (2014) is het daarom wenselijk om bij een interventie in een groep naar de gehele groepsdynamiek te kijken, waarbinnen de pesterijen plaatsvinden en niet alleen naar de dader en het slachtoffer.

2.4 Signalering

Kinderen brengen een groot deel van hun leven door op school. Het is daarom belangrijk dat pestgedrag op school of thuis wordt gesignaleerd en dat vervolgens op de juiste manier wordt ingegrepen (Goossens, Vermande & Meulen, 2012). Door onrust in de groep kan pestgedrag ontstaan (Goossens, Vermande & Meulen, 2012). Doordat dit negatieve gevolgen op de kinderen kan hebben, is het belangrijk dat de stamgroepleider op de juiste manier interenieert (zie paragraaf 3) bij het signaleren van pestgedrag (Goossens, Vermande & Meulen, 2012; Craig et.al, 2007; Bradshaw et.al, 2005; Salmivalli, 2014).

3. Aanpak

3.1 Preventieve aanpak

Zoals in hoofdstuk 1 staat beschreven, maakt De Zevensprong gebruik van de Jenaplantheorie als onderdeel van de preventieve aanpak.

3.2 Curatieve aanpak

De curatieve aanpak begint bij de signalering. Grensoverschrijdend gedrag bestaat niet alleen uit pesten. Kinderen kunnen ook ruzie maken of in een conflict terecht komen. Daarnaast is het ook mogelijk dat kinderen elkaar plagen of dat er sprake is van een misverstand. Op basis van onze definitie van pesten bekijkt de school elke situatie vanuit het volgende perspectief:

- Gebeurt het met opzet?
- Kan het 'slachtoffer' zich verdedigen?
- Hoe "erg" wordt het ervaren?
- Gebeurt het steeds opnieuw?

3.2.1 Stamgroepleiders

Stamgroepleiders hebben een sleutelrol in de aanpak van pesten. Het is belangrijk dat zij pesten vroegtijdig signaleren en hier effectief mee omgaan. De stamgroepleiders werken hierin samen met het ondersteuningsteam. Ouders van beide partijen worden geïnformeerd. Er wordt een notitie in het daarvoor ontwikkelde format in ParnasSys gemaakt door de stamgroepleider.

Het format is ontwikkeld op basis van het volgende stappenplan:

1. Aangezien pesten een groepsproces is, wordt de situatie allereerst in de groep besproken waar de peestsituatie heeft plaatsgevonden. De stamgroepleider schat in of het groepsklimaat veilig genoeg is om een gezamenlijk gesprek te voeren. Niet alle problemen kunnen in de groep worden besproken. Een groepsgebesprek over pesten vindt alleen plaats wanneer het pestslachtoffer daarmee instemt en het groepsklimaat veilig genoeg is.
2. Wanneer het groepsgebesprek niet passend is bij de situatie en/of het pedagogisch klimaat van een groep gaat de stamgroepleider een afzonderlijk gesprek met de pester(s) en de gepeste(n) aan. Aan de hand van deze gesprekken wordt de ernst van de situatie ingeschat en worden er afspraken op papier gezet. Ouders worden (telefonisch) op

- de hoogte gesteld van de afspraken. Deze afspraken worden na 4 weken geëvalueerd met de kinderen.
3. Indien de stamgroepleider merkt dat het gedrag aanhoudt, volgt er weer een gesprek met de pester(s) en de gepeste(n) en eventueel de andere kinderen uit de groep die al dan niet betrokken zijn bij het pestgedrag. In overleg met alle partijen worden opnieuw concrete afspraken gemaakt en vastgelegd om pestgedrag te stoppen. De naleving van de gemaakte afspraken wordt gecontroleerd en bijgehouden door de stamgroepleider. Deze afspraken worden na 4 weken geëvalueerd. Ouders van alle partijen worden uitgenodigd voor een gesprek op school met de stamgroepleider en een lid van het ondersteuningsteam. Afhankelijk van de situatie zijn de kinderen aanwezig bij deze gesprekken.
 4. Als uit de voorafgaande stappen (1 t/m 3) blijkt dat er geen verbetering is opgetreden in het pestgedrag, dan kan er een externe deskundige worden ingeschakeld. Het inschakelen van externe deskundigheid zal in samenspraak zijn met de stamgroepleider, de intern begeleider, de ouder(s) en het betreffende kind. Daarnaast zal binnen het ondersteuningsteam worden besproken welke externe hulp passend is (zie: School ondersteuningsprofiel).
 5. Wanneer het pesten aanhoudt is de schoolleiding genoodzaakt om adequate maatregelen te nemen in het belang van alle kinderen in groep. Er kan een schorsing worden opgelegd. De ouders van het betreffende kind, waarop deze adequate maatregelen van toepassing zijn, worden tijdens een gesprek geïnformeerd door de schoolleiding. Bij een schorsing wordt zowel de leerplichtambtenaar als de onderwijsinspectie geïnformeerd.
 6. Indien het pestgedrag aanhoudt na bovenstaande maatregelen, kan de school overgaan tot een definitieve verwijdering van de pester(s). Hierbij volgt de directie het "Protocol schorsing en verwijdering" van ABSA.

3.3 Meidenvenijn

3.3.1 Preventieve aanpak Meidenvenijn

Er bestaat een belangrijk verschil tussen de manier waarop jongens pesten en de manier waarop meisjes pesten. Waar jongens een meer directe manier van pesten hebben, hebben meisjes een meer indirecte manier van pesten. Dit betekent dat meisjes vooral pesten via sociale relaties: roddelen, buitensluiten en isoleren, negeren en afwijzen.

Aangezien meisjes pesten via sociale relaties ontstaan er meidengroepjes waarin de verschillende pestrollen worden aangenomen. Hierdoor ontstaat er automatisch een machtsspel waar negatieve gedragingen uit ontstaan. Vaak gebeurt dit buiten het zicht van de stamgroepleider en kunnen dergelijke situaties invloed hebben op de hele groep (Visser, 2022)

De [methode Meidenvenijn](#) is niet fijn! richt zich op pestgedrag tussen meisjes. Daarnaast is het een opmaat naar een positief sociaal klimaat m.b.t. de hele groep. Naast het kennismaken met eigen kwaliteiten, leren de meisjes negatief gedrag om te zetten in positief gedrag. De methode bestaat uit twee delen: een preventieles en lesblokken. Binnen De Zevensprong zijn de intern begeleider en de orthopedagoog opgeleid om zowel de preventieve als de curatieve aanpak te verzorgen.

3.3.2 Preventieve aanpak Meidenvenijn is niet Fijn!

De preventieles wordt ingezet als er geen pestgedrag voelbaar of waarneembaar is in een groep. De les wordt aan zowel de jongens als de meisjes gegeven. Deze lessen worden gegeven aan alle groepen vanaf groep 5 binnen de school tijdens de Gouden weken.

3.3.3 De lesblokken Meidenvenijn is niet fijn!

De lesblokken worden ingezet wanneer pestgedrag onder meisjes voelbaar en waarneembaar is. De les wordt enkel gegeven aan de meisjes en niet aan de jongens door een opgeleide trainer. Dit zijn de intern begeleider en de orthopedagoog van De Zevensprong.

3.4 Externe hulp

Wanneer blijkt dat de curatieve aanpak niet werkt, is er mogelijk meer aan de hand dan alleen pesten. Op dat moment is er aanvullende hulp nodig om de problemen op te lossen. Er kan gekozen worden voor een bredere zorgaanpak. De intern begeleider of orthopedagoog neemt, mocht dat nodig zijn, contact op met een externe partij. Mocht dit aan de orde zijn dan wordt dit altijd eerst met de ouder(s) besproken.

Referenties

- Bradshaw, C. P., Sawyer, A. L., & O'Brennan, L. M. (2007). Bullying and peer victimization at school: Perceptual differences between students and school staff. *School Psychology Review*, 36, 361-382.
- Craig, W. M., Henderson, K., & Murphy, J. G. (2000). Prospective teachers' attitudes towards bullying and victimization. *School Psychology International*, 21, 5-21.
- Goossens, F. A., Camodeca, M., & Van der Meulen, M. (2012). *Pesten op school achtergronden en interventies*. Den Haag, Nederland: Boom Lemma.
- Both, K. (1997). *Jenaplanonderwijs op weg naar de 21^e eeuw*. Amersfoort, Nederland: CPS.
- Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15, 112-120.
- Goossens, F. A., Camodeca, M., & Van der Meulen, M. (2012). *Pesten op school achtergronden en interventies*. Den Haag, Nederland: Boom Lemma.
- Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15, 112-120.
- Salmivalli, C., Lagerspetz, K. M. J., Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. (1996). Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the group. *Aggressive Behavior*, 22, 1-15.
- Veenstra, R., Lindenberg, S., Huitsing, G., Sainio, M., & Salmivalli, C. (2014). The role of teachers in bullying: The relation between antibullying attitudes, efficacy, and efforts to reduce bullying. *Journal of Educational Psychology*, 106, 1135-1143.
- Veldhuisz, F. & Winters, H. (2014). *Jenaplan school waar je leert samenleven*. Zutphen, Nederland: Nederlandse Jenaplanvereniging.
- Visser, A. (2022) *Meidenvenijn in het basisonderwijs*. Huizen, Nederland: Pica